

Wat betekent het om dik te zijn?

De ervaring van het lichaam in organisaties

*Look at my body,
what do you see?
Is it the color of my skin,
me being fat or thin,
my femininity or masculinity,
youthfulness or maturity,
that makes me seen or unseen,
defines who I have been
what I do
and what I don't do?
In a world in which seeing and knowing
are intimately interwoven,
is what you see -
my identity?*

PUBLIC
NOT

De rol van het lichaam willen onderzoeken als organisatiewetenschapper gaat niet zonder slag of stoot.¹ Verbaasde, lachende, en zelfs woedende reacties roept mijn scriptie-onderwerp op, wanneer ik het voorleg aan anderen. Dat ging één keer zelfs zo ver dat een headhunter (mijn initiële plan van dataverzameling) mijn onderzoeksvoorstel 'naïef' noemde. Want, lichamen spelen geen rol bij het kiezen van de juiste kandidaat. Het niet willen worden aangezien als iemand die discrimineert, samen met de huidige meritocratische ideaalbeelden zorgen ervoor dat een organisatie gezien wordt als iets 'lichaamloos'. Onderzoek ernaar is dus schaars, helemaal op het gebied van lichaamsgrootte. Onderzoek dat er wel naar is gedaan toont onder andere aan dat lichaamsgewicht zorgt voor structurele ongelijkheid en (impliciete) discriminatie in selectie- en promotieprocedures (Guthman & DuPuis, 2006). Ook beaamden alle tien de participanten die ik heb geïnterviewd dat hun lichaam wel degelijk van invloed is op hun werk. Toch is ook bij hen het onderwerp 'lichaam en werk' niet iets waar graag over werd gepraat en weidden de interviews meer uit over de rol van hun lichaam in het dagelijkse (sociale) leven. Als beginnend organisatiewetenschapper probeer ik de rol van het lichaam bespreekbaar te maken en mijzelf en anderen bewust te maken van impliciete en expliciete ongelijkheden die er bestaan zowel binnen als buiten organisaties.

Bepaalt iemand zijn of haar lichaamsgrootte hoe diegene zich moet of kan gedragen? Vertelt iemand zijn of haar lichaamsgrootte hoe diegene is als persoon, wat zijn of haar identiteit is? En kan hij of zij dit nog veranderen? Dit zijn een aantal vragen waar ik mij vanaf februari 2016 mee bezig heb gehouden in mijn masterscriptie getiteld 'Everybody Knows About Fat?' onder begeleiding van Noortje van Amsterdam. Tijdens mijn onderzoek werd ik gegrepen en geraakt door de verhalen van zwaarlijvige, volle, of 'dikke'² mensen over stigmatisering en ongelijkheid die zij meemaken, maar ook door de kracht en weerstand die zij boden. In mijn onderzoek heb ik gekeken naar 'waarheden' die heersen rondom dikke lichamen. Daarmee bedoel ik niet dé absolute waarheid, maar ik bedoel ideeën en normen die dominant zijn binnen een bepaalde context en tijd. Deze heersende ideeën gaan vaak gepaard met uitspraken zoals: 'dat is toch gewoon zo', en 'dat weet toch iedereen'. Ik zal er een paar noemen die veelvuldig naar voren kwamen binnen mijn onderzoek:

'Elk pondje gaat door het mondje'

'Eigen schuld, dikke bult'

'Voortaan slank, gezond en gelukkig'

Dominante waarheden bepalen welke lichamen gezien worden als wat natuurlijk is, als wat hoort, als wat normaal en 'goed' is (Weedon, 1997). Daarmee zorgen deze waarheden ervoor dat bepaalde sociale groepen voordeel en privilege hebben ten opzichte van diegenen die gezien worden als 'abnormaal'. Dat kan bijvoorbeeld zijn in het krijgen van een baan, een promotie, of in de hoogte van het salaris. Volgens de filosoof Michel Foucault disciplineren deze waarheden hoe mensen zich moeten gedragen, met name wanneer je niet voldoet aan de norm en daardoor extra zichtbaar bent. Een dik persoon is op die manier niet alleen al zichtbaarder dan een slank persoon, maar die zichtbaarheid is ook nog eens zijn of haar 'stigma'. Daarmee sluit ik aan bij Noortje van Amsterdam (2013) die lichaamsgrootte positioneert als een van de belangrijkste markers van ongelijkheid naast bijvoorbeeld gender, etniciteit en klasse.

'De gedachte: 'pas als ik slank ben, kan ik gelukkig zijn' kan ik moeilijk loslaten'

Tien zelf-geïdentificeerde dikke mensen hebben hun ervaringen met mij gedeeld in de vorm van diepgaande interviews en door het bijhouden van een dagboek. Ook heb ik gebruik mogen maken van discussies die werden gevoerd binnen een Facebookgroep van 'wondervolle' vrouwen. Aan de hand van deze verhalen laat ik zien welke 'waarheden' (assumpties / vooroordelen / stereotyperingen / normen) rondom dikke lichamen hen het meest beïnvloeden en hoe zij daar zelf vervolgens mee om gaan. Vier thema's kwamen daarbij het meest ter sprake: verantwoordelijkheid, gezondheid, professionaliteit en aantrekkelijkheid. Dikke mensen worden vaak gepositioneerd als 'zondaren', zij zijn schuldig aan hun eigen lichaamsgrootte. Zij ervaren dat stigmatisering vaak gezien wordt als sociaal geaccepteerd (want: dik zijn is eigen schuld). Daarnaast is de notie dat dikke mensen een ongezonde levensstijl hebben en slecht zijn in bewegen dominant. Ook wordt er vaak een connectie gelegd tussen succesvol zijn in je werk vaak en het hebben van een slank en fit lichaam. Opvallend hierbij is dat dikke mannen hun lichaam soms nog wel om kunnen zetten naar een positieve identiteit, doordat zij hiermee bijvoorbeeld gezag uitstralen. Voor vrouwen pakt het in hun werk voornamelijk negatief uit. Dit laat zien dat ongelijkheden (gender en lichaamsgrootte) ook met elkaar kruisen. Als laatste worden aantrekkelijkheid, gelukkig zijn en sexy zijn, onlosmakelijk verbonden met slank zijn en hebben daarmee een sterk normaliserend effect op dikke mensen.

Mijn participanten vertellen over verschillende manieren van omgaan met deze waarheden die hen positioneren als 'slecht'. Deze strategieën laten zien dat dominante waarheden niet alleen disciplinerende effecten hebben (Foucault, 1979), maar dat individuen zich ook zelf actief binnen deze waarheden bewegen door waarheden te reproduceren, te

weerleggen of zelfs te transformeren. Ik maak hiervoor gebruik in mijn scriptie van de 'stigma management' strategieën van Goffman (1963). Wat mij opviel is dat deze strategieën veel door elkaar heen lopen. Iemand kan op hetzelfde moment zowel een dominante waarheid reproduceren als proberen weerstand te bieden tegen een andere dominante waarheid. Zo was er een participant, die op haar werk met haar opvallende kleding weerstand probeerde te bieden, maar in haar werkprestaties weer probeerde te compenseren voor haar lichaam. Soms zien dikke mensen zichzelf door de ogen van de ander als 'slecht' en gaan ze zich daarnaar conformeren. Het idee van 'dik is slecht' en 'dik zijn is mijn eigen schuld' en 'dikke mensen zijn lui' is iets waar mijn participanten vaak mee geconfronteerd worden in de media, bij de huisarts, en zelfs bij eigen vrienden en familie. Hierdoor wordt het bijna onmogelijk om deze ideeën niet eigen te maken. Daardoor disciplineren dikke mensen zichzelf, door zich te gedragen volgens de norm en minder zichtbaar te worden.

'Van mijzelf ben ik helemaal niet zo'n muurbloempje, maar door al die negatieve ervaringen trok ik mij steeds verder terug.'

Mijn participanten kozen er soms voor plekken te vermijden waar hun lichaam extra zichtbaar is (het zwembad of de sportschool), of door discussies met anderen te vermijden ('wat als mijn lichaam erbij wordt gehaald?') maar ook door zichzelf te verstoppen in kleding ('zwart kleedt af'). Sommigen beschreven dit ook wel als 'muurbloempje gedrag'. Een andere strategie die participanten beschreven is dat ze probeerden hun dik zijn te 'compenseren'. Dat deden ze door bijvoorbeeld heel grappig te zijn, of heel slim, of veel inzet te tonen op het werk, door er extra verzorgd eruit te zien of te laten zien dat dominante ideeën over dikke mensen niet voor hen zelf gelden, omdat zij bijvoorbeeld nooit ziek zijn.

'Ik heb het gevoel dat pas als ik ergens heel goed in ben, ik - als dik persoon - wordt geaccepteerd.'

Toch waren er ook veel momenten waarbij participanten zich de dominante ideeën niet eigen maken, maar wel voelen dat dit van hen verwacht wordt. Dit zorgt vaak voor een intern conflict: toch toe te geven aan het 'muurbloempje' gedrag om zo jezelf te beschermen tegen stigmatisering, of openlijk weerstand bieden en zelfs proberen deze ideeën te transformeren maar wel mogelijk worden blootgesteld aan 'fat shaming'. In mijn onderzoek laat ik zien welke verschillende posities mijn participanten innemen waarbij ofwel dominante waarheden worden gereproduceerd, of weerstand wordt geboden. Ik hoop met mijn onderzoek meer emphatisch begrip te krij-

gen voor de complexiteit rondom dik zijn, en daarmee ook dominante waarheden open te breken en meer onderzoek naar de rol van het lichaam binnen de organisatiewetenschap te stimuleren. Op basis van de verhalen van participanten waarin zij weerstand proberen te bieden heb ik het volgende gedicht geschreven waar ik deze Public Note mee afsluit:

*Without using my voice
my body reveals a choice
A choice of being bad or good
this is how I am (mis)understood*

*You see me
as someone
I don't want to be*

*Having thick skin
and carrying my body as my sin
Feeling small and vulnerable
looking tough and untouchable*

*You see me
as someone
I ought to be*

*Hiding in the background
joking whenever around
Not showing it hurts
or showing what I'm worth*

*You see me
as someone
I am not*

Dide van Eck
D.vanEck@maw.ru.nl

Voetnoten

- 1 Quotes zijn afkomstig uit de interviews die ik heb afgenomen voor mijn masterscriptie.
- 2 Het woord 'dik' heeft voor veel mensen negatieve connotaties. In mijn onderzoek heb ik deze connotaties kritisch onderzocht. Door juist het woord dik wel te gebruiken als een lichaamskenmerk (op dezelfde manier als lang/klein), probeer ik als onderzoeker dominante beelden en ongelijkheden open te breken.
- 3 Wil je nog meer verhalen lezen en zien wat ik in mijn scriptie heb gedaan? Lees dan mijn hele scriptie op: <http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/341696>

Literatuurlijst

- Foucault, M. (1979). *Discipline & punish: The birth of the prison*. New York: Vintage.
- Goffman, E. (2009). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Simon and Schuster.
- Guthman, J., & DuPuis, M. (2006). Embodying neoliberalism: economy, culture, and the politics of fat. *Environment and Planning D: Society and Space*, 24(3), 427-448.
- Van Amsterdam, N. (2013). Big fat inequalities, thin privilege: An intersectional perspective on 'body size'. *European Journal of Women's Studies*, 20(2), 155-169.
- Weedon, C. (1997). *Feminist practice & poststructuralist theory*. Oxford: Blackwell.

Dide van Eck

Dide is onlangs gestart bij de Radboud Universiteit als promovenda bij de onderzoeksgroep Gender & Diversity. Tijdens haar onderzoeksmaster (Research in Public Administration en Organizational Science) kreeg ze interesse in de kritische theorie, waarbij gekeken wordt naar ongelijkheden en machtsverhoudingen in de samenleving. Dat resulteerde in deze scriptie, over de dagelijkse ervaringen van zelf-geïdentificeerde zwaarlijvige mensen. Deze manier van onderzoek zet ze voort met haar promotieonderzoek naar inclusiviteit bij organisaties met voornamelijk blue-collar werk. Bovendien krijgt ze met het schrijven van gedichten meer vat op haar onderzoeksprobleem en inspireert ze om kunst en wetenschap dichter bij elkaar te brengen.